

Länstyrelsen
Gävleborg

Yttrande

1 (6)

Datum
2023-09-04

Ärendebeteckning
420-3877-2023
KN2023/03016

Regeringskansliet
c/o Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över remiss av betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften, SOU 2023:18

Er beteckning: KN2023/03016

Sammanfattning

Länstyrelsen Gävleborg instämmer i huvudsak i utredningens förslag om behovet av stärkta incitament för närboende, lokalsamhället, ägare av intilliggande fastigheter, liksom ytterligare medel för kommunernas energiplanering. Länstyrelsens förslag om förtydliganden och behov av justeringar redogörs för nedan. Dessa följer respektive rubrik i utredningen.

Länstyrelsen Gävleborg instämmer i utredningens slutsats om att tillräckliga incitament inte har skapats för att uppfylla direktiven till uppdraget. Länstyrelsen instämmer i behovet av stärkt stöd till kommunerna. Incitamenten som skapas för lokalsamhället, närboende och ägare av intilliggande fastigheter behöver, enligt länstyrelsen, kompletteras med ett stärkt stöd riktat till kommunerna framför allt för att åstadkomma ett bredare stöd bland kommunernas invånare. För att den föreslagna utredningen inte ska leda till fördröjd utbyggnad av vindkraften instämmer Länstyrelsen Gävleborg i uppmaningen att utredningen om stärkt stöd till kommunerna bör tillsättas skyndsamt.

Länstyrelsen Gävleborg ser att om utredningens syfte uppfylls, innebär detta ett ökat antal ansökningar som ska handläggas och det är viktigt att detta avspeglas i myndighetens framtida tilldelning, så att inte Länstyrelsens handläggning utgör en framtida flaskhals för utbyggnad av fossilfri energiproduktion. Vidare tillstyrks förslaget att länstyrelsen får i uppdrag att utarbeta regionala planeringsunderlag för vindkraft med tillägget att uppdraget utvidgas till att omfatta regionala planeringsunderlag för fossilfri energiproduktion och regional energiförsörjningsplanering. I detta inryms hela kedjan, från energiproduktion och distribution till konsumtion

Rubrik 1

Till följd av ett i framtiden ökande antal vindkraftsparker, önskar Länsstyrelsen Gävleborg lyfta behovet av ökade resurser för hantering av fler tillståndsansökningar. Detta för att undvika långdragna processer, och att tillståndprocessen blir en flaskhals i utbyggnaden av vindkraft men även annan fossilfri energiproduktion och koncessionsprocesser.

Rubrik 1.1

Under rubriken ”Friluftsliv (...) kan påverkas negativt” lyfts fram att ”Av stor betydelse är, givetvis, om det finns alternativa naturområden kvar i närheten.” Länsstyrelsen instämmer, men vill även lyfta problemet att efter att första vindparken byggts lutar sig kommande vindparker- i närliggande område - mot samma planeringsunderlag. Det riskerar att tillgången på naturområden minskar, trots motsatt intention.

Rubrik 1.6

” (...) de nya reglerna ska enbart gälla vindkraftverk vars tillstånd vinner laga kraft efter den 31 maj 2023”

Länsstyrelsen Gävleborg anser att detta förslag kan leda till att ytterligare försvåra utbyggnaden av vindkraften. Det finns idag en upplevd orättvisa, och oenhetliga bygdemedel kan leda till att förstärka denna upplevelse. Risken är stor att de föreslagna förändringarna leder till att cementera konflikter inom och mellan kommungränser i stället för motsatsen, samt att kommuninvånarna blir mer avvaktande inför nyetableringar. Vi önskar se övergångsregler som inkluderar ersättning för närboende och byar vid redan etablerade vindkraftsparker.

Rubrik 1.7

”Teknikneutralitet har framhållits och bör beaktas i den fortsatta beredningen”

Länsstyrelsen instämmer i den risk som finns med incitament och kompenationssystem som bara gäller för ett kraftslag. Men samtidigt bör man ha i åtanke att olika branscher/energislag har olika utmaningar och påverkan på människor och miljö.

Rubrik 2.1

”Ägare av bostadsbyggnader inom ett visst avstånd från ett landbaserat vindkraftverk ska ges rätt till en ersättning som motsvarar en andel av den intäkt som verket genererar. Intäktsdelningen ska utgå varje år under verkets livstid.”

Länsstyrelsen instämmer i förslaget, men ser problem i begränsningen för vilka fastigheter som är berättigade till ersättning. Betänkandet föreslår att ersättning ska betalas ut till byggnader som ligger på ett maximalt avstånd av 10 gånger vindkraftverkets höjd. För ett modernt vindkraftverk innebär det ett avstånd om ca 2500 till 3000 meter från vindkraftverket.

Erfarenheter från Gävleborg är att den lokala opinionen ofta uppkommer i byar och liknande som ofta ligger på större avstånd än 10 gånger vindkraftverkets höjd från planerade vindkraftparker. Dessa medborgare anser sig vara närboende och att de kommer att menligt påverkas av en vindkraftsetablering. Enligt förslaget kommer dessa medborgare inte få ta del av intäktfördelningen alls. De är i stället hänvisade till det som i betänkandet anges som lokalsamhället. Som man i betänkandet själva framför finns det för lokalsamhället redan idag ett i många fall fungerande system, så kallad bygdepeng (kapitel 3). För dessa kommer förslaget i det stora hela därför inte innebära några förändringar. Målet att minska den lokala opinionen mot vindkraftsetableringar, och därmed öka sannolikheten för kommunala tillstyrkande kan hindras av den föreslagna modellen.

I utredningen avgränsas ersättningen till att gälla från maximalt två vindkraftverk/ersatt byggnad. Resonemanget är att det bedöms vara de två närmaste verken som står för den absoluta majoriteten av störningen. Länsstyrelsen bedömer att det är en förenklad beskrivning. Det är relevant då en byggnad ligger i kanten av en relativt spetsig park med några få verk som tydligt framstår som dominanta. För en byggnad där parken i stället bågar eller omfamnar byggnaden där flera verk är placerade på likartade avstånd från byggnaden, i olika väderstreck, är det i stället vara antalet verk och inte avståndet som medför den största påverkan.

Rubrik 2.2

”Den som äger en bostadsfastighet intill en ny landbaserad vindkraftspark ska, under vissa förutsättningar, ha rätt att få fastigheten inlöst av parkens tillståndshavare.”

Länsstyrelsen instämmer i förslaget

Rubrik 2.2.3

”Fastighetsägarens ansökan enligt punkt 1 ska ske inom ett år från att vindkraftverket driftsatts. Tillståndshavaren startar den fristen genom en kungörelse i ortstidning.”

Länsstyrelsen anser att man idag inte räkna med att alla har ortstidningen. Detta antas beröra ett fåtal fastigheter, därav föreslår Länsstyrelsen att information om när tidsfristen startar skickas ut brevlades till de berörda fastighetsägarna.

”En lämplig tid för att känna efter hur påverkan från parken upplevs (...) är ett år”

Länsstyrelsen föreslår att tidsfristen utökas till mer än 2 år. Det ger ett år att ”känna efter”, och ytterligare tid att initiera inlösen.

Rubrik 3.1.2

”En kommun ska få förena sitt beslut om att tillstyrka tillstånd för en vindkraftspark med villkor om att tillståndshavaren, som en allmän kompensation för den förändring av landskapsbilden som parken innebär, årligen under parkens livstid ska finansiera utveckling av lokalsamhället (ett finansieringsvillkor).”

Länsstyrelsen instämmer i förslaget.

Rubrik 4.1.7

(...) Så länge kommunens tillstyrkansbeslut är skönsmässig, så kan tillräckliga incitament för kommunen bara uppnås genom en kommunal intäkt”

Länsstyrelsen instämmer och, precis som utredningen betonar, detta bör skyndsamt utredas.

Rubrik 5.4

”Förslaget i Energimyndighetens och Naturvårdsverkets nationella strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad, om att länsstyrelserna ges i uppdrag att utarbeta regionala planeringsunderlag, bör genomföras.”

Länsstyrelsen instämmer i förslaget, men vill att uppdraget ska inkludera erforderliga resurser för genomförande. Länsstyrelsen Gävleborg betonar även betydelsen av att övriga berörda myndigheter, inklusive Försvarmakten, får ett uppdrag att uppfylla strategin och att uppnå regionala och nationella produktionsmål. Utöver det önskar vi ett uppdrag om regional energiplanering och energiförsörjningsplaner, eftersom energiomställningen sker på regional systemnivå och en utbyggd vindkraft förutsätter planering av annan produktion, konsumtion och distribution av fossilfri el och andra energibärare, exempelvis vät- och biogas. Energiförsörjning är också en omfattande totalförvarsfråga, vilket också gör Länsstyrelsen till en lämplig, ansvarig aktör för uppdraget.

Rubrik 5.5

”Ett tillfälligt ekonomiskt stöd för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion (inklusive fysisk planering av vindkraft), ska införas. Stödet ska vara totalt 120 miljoner kronor fördelat över åren 2024–2027.”

Behovet har identifierats i Gävleborg och Länsstyrelsen instämmer i förslaget. Det framgår dock inte hur medlen för kommunal energiplanering föreslås fördelas. Arbetet med framtagande av en energiplan, speciellt med fokus på utbyggd energiproduktion kan många gånger vara omfattande, många gånger specifikt för kommuner med liten befolkning och begränsade resurser. Det är avgörande att fördelningsmodellen utformas på ett sådant sätt att medlen kommer även dessa mindre kommuner till gagn. Regeringen bör till och med överväga ett riktat stöd till dessa kommuner, eftersom en stor del av utbyggnaden, både av produktion och transmission, sker i dessa kommuner.

Lagen om kommunal energiplan saknar vägledning, vilket erfordras. Vi anser att Energimyndigheten tillsammans med länsstyrelserna skulle kunna få ett uppdrag att utforma och implementera en sådan. I övrigt finns också ett identifierat behov av regional energiplanering, enligt Rubrik 5.4 ovan.

Allmänna synpunkter

Rubrik 1.6

Vindkraftbranschen framhåller kopplingen mellan den aktuella utredningen och SOU 2021:53 En rättssäker vindkraftsprövning. Branschens budskap har varit att osäkerhet i prövnings- och tillståndsprocessen leder till väsentligt minskat investeringsintresse. Den frågan inte är central i detta betänkande, men länsstyrelsen Gävleborg delar branschens bedömning att osäkerheter i tillstånds-/prövningsprocessen kan leda till minskat investeringsintresse. Det vore därför önskvärt att identifiera åtgärder vilka leder mot en mer förutsägbar process.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Per Bill med Karin Perman som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.